

Et ord, der er fælles for os og jer

Om det åbne brev fra 138 muslimske ledere og lærde til verdens kirkeledere

af Lissi Rasmussen, centerleder

I et åbent brev, dateret den 11. oktober 2007, opfordrede 138 muslimske frontfigurer med baggrund i et meget bredt spektrum af verdens muslimske grupperinger, paven og andre kristne ledere til fred og konkret samarbejde mellem muslimer og kristne. I et 29 sider langt dokument advarede de muslimske ledere om, at ”vores fremtid står på spil, ja verdens overlevelse står måske på spil”, hvis ikke kristne og muslimer kan finde ud af at leve i fred med hinanden.¹

Brevet blev udsendt i forbindelse med den muslimske fest, Eid el Fitr, efter ramadanen samt på årsdagen for et brev, skrevet af 38 muslimske topledere fra forskellige lande til Pave Benedikt XVI som en reaktion på hans forelæsning på universitetet i Regensburg.

Det er første gang i verdenshistorien, at så mange respekterede muslimske ledere og lærde i samlet flok har henvendt sig til kristne ledere og udtrykt en fælles forståelse af dialogens og samarbejdets nødvendighed. Selv om henvendelsen ikke vakte den store interesse i de danske medier, er der ingen tvivl om, at den kan få stor betydning både globalt og i den muslimske verden, især hvis den får en positiv modtagelse i den vestlige verden. I den muslimske verden betyder det meget, hvad religiøse ledere og lærde udtaler.

Henvendelsen opnåede heller ikke særlig opmærksomhed i kirkelige kredse her i landet, i den danske folkekirke eller i den katolske kirke. Ud over et par biskoppers forbeholdne kommentarer har ingen ytret sig, så det kunne høres. Derfor indkaldte IKS til et debattmøde den 22. okt. om brevet – for at gøre det mere kendt og for at drøfte brevet indhold og betydning.

Til dette formål havde vi inviteret tre paneldeltagere, som alle har beskæftiget sig med det åbne brev, nemlig prof. Jørgen S. Nielsen, Center for Europæisk Islamisk Tænkning, KU: imam Abdul Wahid Pedersen, Muslimernes Fællesråd og redaktør Erling Tiedemann, Den Katolske Kirke i Danmark. Det følgende bygger delvist på disse tre paneldeltageres indlæg samt den efterfølgende drøftelse af emnet.²

¹ Dokumentet inklusive lister med underskrivere og modtagere kan downloades på The Official Website www.acommonword.com Desuden findes medieomtale og reaktioner fra kristne ledere.

² Erling Tiedemanns indlæg findes i det katolske nettidsskrift catholica.dk. Det blev endvidere bragt som kronik i Kristeligt Dagblad den 31. oktober 2007.

Et vigtigt dokument

Alle oplægsholdere understregede dette brevets store vigtighed. Underskriverne repræsenterer et både geografisk og teologisk bredt bagland. Alle nævneværdige muslimske lande og grupperinger er med, inklusive nogle små muslimske grupper. I alt 43 nationer er repræsenteret.

Der er tale om et yderst gennemarbejdet brev, udfærdiget med stor omhu og forsigtighed. For eksempel er det vigtigt at lægge mærke til, at adressaterne, de forskellige kirkeledere og kirkelige retninger er omhyggeligt inddelt i de fem "kirkefamilier", den romersk-katolske, den byzantinsk ortodokse, den orientalsk ortodokse, østens assyriske og den protestantiske (herunder den anglikanske kirke, den lutherske, reformerte og baptistiske).

Blandt underskriverne er både muftier og officielle funktionærer, religiøse tænkere etc. Der er en interessant samling af saudier, både fra den mere moderate fløj, fra religiøse myndigheder og fra internationalt arbejdende organisationer. Endvidere er der navne på muslimer, som man normalt ikke ville finde i samme dokument, eller som end ikke ville sidde ved samme bord. For eksempel kan nævnes stormuftien i Egypten, Shaykh prof. Ali Jum'a og den kontroversielle muslimske intellektuelle, dr. Hasan Hanafi. Der er muslimer fra Europa, også muslimer med vestlig oprindelse som for eksempel Shaykh Hamza Yusuf Hanson fra USA. Senere har også Tariq Ramadan tilsluttet sig brevet.

En fælles forståelse af, hvad der forener kristne og muslimer

Det er en historisk begivenhed, at så mange muslimske ledere, lærde og intellektuelle kan blive enige om at udtrykke en fælles forståelse af, hvad der teologisk og etisk forener kristne og muslimer. Med én stemme udtrykker de, at et fælles grundlag for islam og kristendom er kærligheden til Gud og til næsten (også kaldet det dobbelte kærlighedsbud), og at freden i verden afhænger af, om det erkendes. "Uden næstekærlighed er der ingen sand tro på Gud og ingen retfærdighed", siges det.³

Man kunne stille spørgsmålet om, hvorvidt et fælles dokument af denne art overhovedet er tænkeligt i en kristen kontekst. Det er vanskeligt at forestille sig så mange teologer og kirkeledere opnå enighed om et fælles etisk og teologisk grundlag for kristendom og islam – og om, at dialog er vejen frem, hvis vi vil have fred i verden.

³ Der henvises til Koranen 2:177 og 3:92 samt til Mattæus-evangeliet 22:38-40.

På det teologiske plan udtrykker dokumentet en anden overraskende pointe, idet Jesu ord citeres fra Bibelen og ikke fra Koranen. Samtidig anerkendes det utvetydigt, at de kristne tror på én Gud.

Derudover hæftede Erling Tiedemann sig ved,

”at fortidens synder spiller en beskeden, om overhovedet nogen rolle i brevet. Både i islam og i kristenheden er det jo en kendsgerning, at vi mennesker ofte ikke lever efter vores tro, men snarere forsynder os i en sådan grad, at vores livsførelse bliver et antidivnesbyrd om, hvad den religion går ud på, som vi hævder at bekende os til. Alt det er der ikke meget om i brevet, men man kan naturligvis også kun rette aktuelle bebrejdelser mod dem, der lever nu, hvis de enten selv forsynder sig i nutiden eller accepterer og identificerer sig med onde handlinger, der er begået i fortiden. Så ja, der er tale om et meget positivt brev, holdt i en respektfuld tone og båret af en argumentation, der i sig selv er respektabel.”

Brevet er adresseret til verdens kirkeledere, men det er måske i lige så høj grad henvendt til underskrivernes bagland, selv om det ikke fremgår direkte, i forhold til den radikaliserings, der har fundet sted i deres lande. Derfor er spørgsmålet om brevets betydning i fremtiden i allerhøjeste grad afhængigt af, hvordan det modtages. Hvis brevet ignoreres af kirkelederne, eller det mødes med ensidig mistro og skepsis, giver det de radikale elementer i den muslimske verden mulighed for at sige til underskriverne: ”Der kan I se. De er ikke til at stole på. I har spildt jeres tid!”

Der er ingen tvivl om, at dokumentet i sig selv legitimerer samarbejdet mellem kristne og muslimer. Det er udtalelser, muslimer kan referere til, når de møder den opfattelse blandt radikale muslimer, at de kristne er kuffar (vantro) – nogle, man ikke kan have samkvem med.

Kristne reaktioner

Vatikanet har i skrivende stund ikke reageret officielt på fredsappellen. Fem katolske teologer fra det pavelige universitet for islamiske studier i Rom (PISAI) udtalte sig yderst positivt om brevet som de kaldte ”et bevis på dyb respekt og ægte omsorg for andre”. Kardinal Jean-Louis Tauran, leder af Vatikanets Koncil for interreligiøs dialog, kaldte i første omgang initiativet ”interessant” og ”sigende”, idet det demonstrerede, at med god vilje og respektfuld dialog er det muligt at hæve os op over fordomme. Senere udtrykte kardinalen større skepsis over for dialog med

muslimer, da de ifølge Tauran ikke er villige til kritisk at diskutere Koranens tekst, hvilket gør det vanskeligt at diskutere trosindhold.

Flere andre kirkeledere har responderet positivt på brevet, heriblandt den anglikanske ærkebiskop Rowan Williams, en række katolske biskopper i USA og præsidenten for Kirkernes Verdensråd, Samuel Kobia. Det Lutherske Verdensråd har været mere forsigtig og gav udtryk for, at brevet må studeres nærmere.

Kritiske røster

Brevet tager udgangspunkt i følgende Koran-vers:

”Sig: ”I Skriftens folk! Kom, lad os enes om et ord, der er fælles for os og jer: At vi tjener Gud alene, at vi ikke sætter noget andet ved Hans side, og at ingen af os tager andre til herrer foruden Gud!” Hvis de så vender sig bort, skal I sige: ”Vær I vidner til, at vi overgiver os til Gud!””⁴

Nogle har kritiseret dette udgangspunkt for at være selektivt snarere end objektivt, politisk snarere end universelt. Ifølge disse kritikere er det et problem, at grundlaget for dialogen udelukkende er fælles for kristne og muslimer (og til en vis grad jøder), men ikke universelt. Dermed opfattes brevet som taktisk og politisk.⁵

Nogle har endvidere anført, at brevet også burde være henvendt til jøder. Den jødiske prof. Peter Ochs, Jewish Studies ved et amerikansk universitet mener til gengæld, at jøderne er inkluderet, idet ”mellem os og jer” drejer sig om Bogens Folk, og dermed også jøderne. Han betragter derfor brevet som en gave til jøder. Budskabet, der fremkommer i brevet, svarer også til det fundamentale i jødisk teologi. I brevet argumenteres det, at muslimer og kristne udgør mere end 55% af verdens befolkning. Derfor er netop forholdet og samarbejdet mellem disse to grupper så vigtigt.

Kritikken går altså overvejende på det, der ikke står i brevet, men som ifølge kritikerne burde have været nævnt. Der har således været kritik af, at religionsfrihed, menneskerettigheder, forholdet mellem religion og samfund ikke nævnes.

Konsekvenser af brevet

⁴ Koranen, sura 3,64.

⁵ Samir Khalil Samir, sj., professor i Oriental Theology ved St Joseph's Universitet i Lebanon og grundlægger og leder af Centre for Arab-Christian Documentation and Research (CEDRAC).

Erling Tiedemann efterlyste på debatmødet det operationelle sigte med brevet. Hvilke konkrete konsekvenser peger brevet på? For som han sagde,

”skal brevet sætte sig andre spor i verdenshistorien end den respektfulde afsendelse og den lige så respektfulde modtagelse af det, så er der altså noget, vi skal videre med – noget, der endnu skal fyldes på flasken for at gøre den fuld. Sandheden ligger som bekendt i handlingen, ikke i erklæringen. Det for alvor spændende er ikke udspillet, men fortsættelsen.....”

Brevet beskæftiger sig også med det spørgsmål ved at sige, at det at finde et fælles grundlag mellem kristne og muslimer ikke blot er en sag for høflig dialog mellem udvalgte religiøse ledere. Det gælder for kristne og muslimer om ikke at lade forskellighederne forårsage had og konflikt mellem dem. De må kun kappes med hinanden om retfærdighed og gode handlinger. Ifølge Erling Tiedemann kunne

”Et godt videre skridt i den dialog, som det åbne brev ønsker at fremme, være en fælles bestræbelse på at få sat religionerne fri – både til selv at praktisere ægte religionsfrihed og til at forlange religionsfriheden respekteret over for mindretal i de lande, hvor de selv er i flertal.”

Uanset om brevet får operationel betydning, er det i sig selv og sammen med de positive reaktioner, der allerede har været, et stærkt udtryk for international solidaritet og bevidsthed om en fælles fremtid. Det er ikke ofte vi ser en sådan solidaritet udtrykt over så bredt et spektrum, som det er tilfældet med dette initiativ. Der er derfor god grund til at byde det velkommen.